

Nólsoyar Páll og Anti-trust

Oddagrein

MÁLID um Nólsoyar Páll er ein syndarlig søga. Eftir okkara tykki snýr tað seg alt ov nógv um nú at finna syndabukkar heldur enn at fáa fram, hvussu og hví hetta kundi henda. At so er kann stjórin á V&B takka sær sjálvum fyri. Hevði hann ikki verið so arrogantur móti fjølmiðlunum men opin, hevði gongdin kanska verið øðrvísi. Tá vóð ikki brúktar 3 mill. til umvæling.

HAVA embætismenn borið seg skeivt at, er rætt, at teir taka avleiðingarnar av hesum. Spurningurin er tó, hví landsstýrismenn skulu sleppa so lætt. Hvar er Ivan Johannesen, ið setti alt í gongd, nú alt hetta kemur fram! Hvar hevur verið leiklutur hansara! Hvarji munlig boð hevur hann givið stjóranum á V&B... Sjálvandi skal stjórin á V&B ikki taka ímóti munligum boðum frá landsstýrismanni. Men er tað so, at t.d. Ivan Johannesen hevur givið V&B stjóranum grønt ljós, tá átti tað at fingið avleiðingar fyri hann eisini. Embætismenn í Tinganesi hava mælt frá at gera tað, sum kortini varð gjørt. Men hetta sampakkur ikki serliga væl við tað, sum vit hava høyrð bæði Ivan Johannesen og seinni eisini John Petersen úttala, um at einki var galið.

SPURNINGUR okkara til teir báðar landsstýrismennin er: hvat hava tit gjørt fyri at fáa skipið keypt og heim og hvat fyri at forða fyri óhepnur avleiðingum av keypinum! Tað er ein annar John Petersen, sum nú heldur toratala á tingi um tað óskil, sum er farið fram enn tann John Petersen, sum úttalaði seg í sjónvarpinum, tá golan tók seg upp. Eftir at m.a. Sosialurin hevði fingið upplýst frá donskum sjóferðslumyndugleikum, at alt ikki ruggaði rætt við eitt nú siglingarloyvi, tók John Petersen avgjörð til orðanna í SvF: Hann segði, at hann hevði tosað við stjóran á V&B, og har var alt sum tað átti. Hann legði so aftrat, at út frá teimum royndum við høvdu av donum, so skuldi ein ikki trúgva øllum, sum kom frá tí siðuni. Hetta vóru orðini hjá JP, sum í dag roynt at vaska sínar hendur.

FØROYA fólk eiga ikki at lata sær lynda við hetta komediuspæl John Petersens og heldur ikki við tøn Ivan Johannesens. Hóast heimild ikki er til at koyra teir úr starvi fyri hetta golumál, so stendur eftir, at teir politiskt hava eina stóra ábyrgd av hesum óskilinum. Ivan við at seta hetta í gongd og John við at lata málið koyra, hóast fjølmiðlarnir ávaraðu. Ístaðin fyri tá beinanvegin at taka málið upp til kritiska umrøðu, kveistraði John Petersen fjølmiðlarnir til viks. Alt var í finasta lagi, og donum skuldi ein ikki trúgva. Hví skal hetta fara aftur við borðinum harra John Petersen! Tú átti alment at komið við eini umbering fyri tætt úttalissini. Og hevði tú lurtat eftir kritikkinum í fjølmiðlunum, so hevði tú eisini kunnað forðað fyri, at so nógvir pengar vóðu brúktir til umvælingina av einum ónýtiligum skipi. Spurningurin er um ikki misliti átti at verið reist móti JP í hesum máli!

ANNAD mál er Antitrustuppskotið, sum mong meta vera eina ólukk, verður tað samtykt. Uppskotið letur seg ikki praktiserað vilja menn vera við. Nú er so spurningurin, hvussu flokkarnir fara at fyrihalda seg til málið. Hóast fáir tingmenn eru fyri, so kann henda, at tað kemur igjøgnum. Sambart nýggju stýrisskipanarlógini kreyst meiriluti ímóti at fella eitt mál. Um andstøðan velur blankt, og fleiri samgongutíggj menn gera tað sama, kann tað henda, at uppskotið verður samtykt við bert nokrum fáum jaatkvøðum. Spurningurin er tó, hvat andstøðan ger. Vil hon samgonguni illt, atkvøður hon hvørki fyri ella ímóti. Tí tá kann uppskotið verða samtykt, og tað fer so at fáa álvarsligar avleiðingar fyri bæði samgongu og fyri samfelagið alt. Andstøðan eigur tí at hugsa seg væl um. Metir hon uppskotið vanda-mikið, eigur hon at atkvøða ímóti. Tí at vanda bakið til fyri at framprovokera kløvning í samgongu er ikki at liva sambart andanum í stýrisskipanarlógini. Heldur eigur andstøðan at visa sína styrki við at melda út, hvat hon heldur um uppskotið og ikki hvørja avleiðing tað skal hava fyri samgonguna. Ger hon tað slóðar hon fyri sunnum útviklingi á tí politiska økinum. Tað vil andstøðan vinna uppá í síðsta enda.

Sosialurin

Opið bræv til Klæming Weihe, stjóra á SEV og Eilif Samuelsen, umhvørvis-málaráðharra

Er SEV umhvørvishugsandi?

Í bløðunum í gjár, týsdagin tann 28. januar stendur at lesa, at úthyggingin av Eiði-3 kann byrja. Í bløðunum veitir SEV fólk sparið, »Tálma elnýtla viðfórir, umfram eina minni elrokning, at fløgur í elverk kunnu útsetast« (sitat í Sosialinum 28. januar 1997).

Lesarin fær nærmast varhugan av, at SEV hevur lagt seg eftir at hava ein umhvørvisprofil. Samstundis skal Eiði-3 úthyggjast, tað mesta av árvátinum í norðaru helvt av Eystur-oyinni verður lagt í tunnar. Alt livandi, sum hevur síni livistøði í økinum á landi, og fiskur, sum í árhundraðir hevur ferðast upp í árnar at gýta, verður onkursvegna ávirkað.

Er hetta ikki misbrúk og forbrúk av færoyskari náttúru og tí sum í henni býr? SEV vil gjalda (minst) 55 mill. krónur til úthyggingina.

Samstundis verða vit, í faldaranum um sparið frá SEV, biðin um »at bota um okkara nýtsluvan-ar«...

Orðini hjá Mark Twain detta mæi í hug: »Menniskja er einasta djór, sum kann rodná - og hevur grund til tað«.

Eg havi fylt við í orðaskiftinum um Eiðis úthyggingina tæy seinastu tvey árin. Orðaskifti, haldi eg sjálv, hevur verið flókt: Meðan summi siga, at vatnorkuúthygging hevur lítla ella onga ávirkan á umhvørvið, meta onnur, at árinu eru ógvuslig. SEV hevur í fjølmiðlunum sagt, at vatnorkuúthygging er tað rætti í Føroyum, tí diesilverkini dálka meiri enn vatnorku-støði.

Mær vitandi, hevur tað ikki tæy seinastu tvey árin verið lýst, hvørji umhvørvisárin Eiði-3 úthyggingin hevur. Í 1983 gjørdi »Vatnkvalitetsinstituttet« eina frageiðing til yvirfirdingarnevndina í Føroyum. Hon er skrivað á donskum og umtalar livfóðing árin av vatnorkuúthygging í Vestmanna og Eiði. Samandrátturin telur 35 síður, hann er skrivaður so, at hann er lættur at lesa. Hví verður frageiðingin ikki brúkt, soleiðis at fólk kunnu verða kannaði um, hvørji árin vændandi eru av vatnorkuúthyggingum?

Trupulleikin við at vit í nýggjari tíð gera nýtla av orkukeldum, sum ikki endurnýggjast (olja, kol o.s.fr) er heimsumfatandi. Luftdálkingin, sum stendst av hesum, kennir ikki landamørk. Alternativar keldur til

orku eru kannaðar, og mett verður, at í framtíðini vera vindmegi og sólmegi orkukeldurnar, sum verða brúktar. Nógv verður gjørt aðrastaðni fyri at upplýsa um orkusparing hjá privatum og vinnuvirkjum.

Eg havi varhugan av, at vit gera aftur somu mistøk, sum onnur lond hava gjørt frammanundan - fyrst verður ein úthygging av vatnorku gjørd - síðani verður funnið út, at vatnorkuúthyggingin kundi verið spard, um orkusparandi tiltøk vóru sett í verk, ella alternativ orka varð tikin í brúk.

Alt gott um sparið á faldaranum, men tær stóru sparingarnar gerast ikki við at koka við minni vatni í grýtunum 5 ferðir um vikuna.

Laboratorium for ferskvannssøkologi og innlandsfiske í Oslo gjørdi í 1987 kannina »Bestandsstruktur hos ørret i Eiðisvatn« (um silastovnin í vatninum). Rapportin er nr. 115 í 1989. Í frageiðingini verður sagt frá, hvørji møgulig árin vatnorkuúthyggingin á Eiði í 1986 kann hava fyri silastovnin og fjøddjórini hjá silunum í framtíðini. Frageiðingin gevur m.a. góð ráð til, hvat kann gerast fyri at bota um gýtið hjá silunum í árunum, sum renna til Eiðisvatn. Rátt verður til, at fleiri kanningar verða gjørdar seinni, fyri at fylgja gongdini.

Spurningar til Klæming Weihe, stjóra á SEV:

1. Kunnu tit vinarliga lýsa alment, hvørji árin Eiði-3 úthyggingin hevur?
2. Hvat byggja tit niðurstøðuna á, tá tit siga, at orkuframleiðsla við vatnorku er meiri samanhædd við orkuframleiðslu á diesilverkum? Vinarligast greið frá hvørja dálking diesilverk geva.
3. Eru nógvir kanningar gjørdar til at gera niðurstøðuna, at fleiri vindmyllur, ikki skulu setast upp í Føroyum. Hava vindmyllur nøkur umhvørvisóynskt árin, ella eru tað driftstrupulleikar við vindmyllum? Hvørjar eru niðurstøðurnar her?
4. Hverur SEV kannað mogleikarnar fyri at sólmegi kann brúkast til orkuframleiðslu í Føroyum?
5. Við Eiði-3 úthyggingini skuldi ivaleyst av orku verið tøk í Føroyum. Kann tað hugsast, at okkurt diesilverk verður

niðurlagt, um Eiði 3 verður úthygt? (Vit verða jú av SEV biðin um at spara orku).

6. Eru ábøturnar, sum laboratorium for ferskvannssøkologi og innlandsfiske, í Oslo ráddi til, gjørdar, soleiðis at silastovnurin ikki er minkaður í Eiðisvatni?
7. Eru fleiri kanningar gjørdar fyri at vita, um silastovnurin er minkaður eftir úthyggingina í 1986?

Fyrrverandi formaður Javnaðarflokksins Marita Petersen segði í Sosialinum tann 5. september 1995, »at um umbodsráðið hjá SEV ikki gera tað, so eigur Landsstýrið at støða SEV úthyggingina«.

Landsstýrið hevur mær vitandi undirskrivað fleiri millumlandasáttmálar ella konventionir, sum eru tengd at umhvørvismálum m.a.: (tíverri eiga vit ikki nakað færoyskt orð, fyri sáttmálan).

»Biodiversitetskonventionin«.

Hornasteinurin í sáttmálanum, sum Landsstýrið hevur undirskrivað siga m.a., at diversiteturin av ymiskum livandi verunum (djór, plantur) ikki má minka.

»Metan av ávirkan á umhvørvið«

Í hesum sáttmálanum verður dentur lagdur á, at um úthygging av einhvørjum slag skulu gerast, so skal ein nágreinilig kanning gerast av avleiðingum, sum kunnu standast av úthyggingini.

Føroyar hava limir í Norðurlandaráðnum. Arbejdssetningurin er »Den nordiske miljøstrategi 1996-2000«, og er undirskrivað av øllum umhvørvismálaráðharunum í februar 1996, eisini okkara umboði Eilif Samuelsen. Tað, sum liggur til grund í norðurlandska umhvørvisarbeiðinum er, at almennar meginreglur um náttúru- og umhvørvismál, eru al-tjóða víðrækndar, eisini eru galdandi í Føroyum. Her verður m.a. meint við burðardyggja menning og grundregluna um fyrvirni.

Grundreglan um fyrvirni (forsigtighetsprinsippet) merkir, at ívamálið mogleig árin av úthyggingunum skulu koma náttúruni til góðar. T.v.s. at vita vit ikki hvørji árin ein úthyggingin hevur (t.d. hvussu nógv plantu- og djórarsløg doyggja út) so skal ein úthygging ikki fremjast.

Eftir minari meting er Landsstýrisins uppgáva at

bera so í bandi at grundleggjandi kanningar, sum tað hevur bundið seg til skulu gerast, verða framdar. Samanumtikið eri eg sannførd at at neyðugar konsekvensvurðingar av Eiði-3 úthyggingini eru ikki gjørdar til fulnar.

Tað eru ógvuliga fáar kanningar gjørdar av áum og vøtum í Føroyum, so fáar at ein skuldi trúð, at áit, lókir og vøtn ikki eru eitt náttúruóki, vit geva okkum serliga far um.

Spurningar til Eilif Samuelsen umhvørvismálaráðharra:

1. Um úthyggingin »Eiði-3« verður framd, so verður vatn frá økinum Selátrøð og Skálabotn í suðri, til Svínabotn og Funning í norði, leitt í samlitunnum til orku-støðina á Eiði. Eru nøktandi kanningar gjørdar av, hvørjar verur, plantur og djór hava sít livstað í áðurnevnda øki?
2. Kann Føroya Landsstýri samstundis, sum áðurnevndu millumtjóða sáttmálar eru undirskrivaðir og bindandi, lata úthyggingar av Eiði-3 verða framdar?
3. Kann Føroya Landsstýri støða Eiði-3 úthyggingini, við tí grundgeving, at grundleggjandi kanningar, sum liggja til grund fyri avgerðini um at úthyggja Eiði-3 ikki eru gjørdar?

Minnist til! Vit hava náttúruríkedomi til láns frá okkara eftirkomarum.

Hesir spurningar eiga at verða svaraðir, áðrenn ein mogleig úthygging verður framd.

Vinarlig heilsan

Durita Brattaberg